

શ્રી પરમાત્મને નમઃ

રામ વનવાસ નાટકના ગાયનો

રશ્મી છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.
મારખી આર્યસુબોધ નાટક કંપનીના એક્ટર
મારખી નિવાસી ઔદીચ્ય બ્રાહ્મણ
દયાશંકર હરજીવન ભટ.

આવૃત્તિ ૧ લી.

અમદાવાદ.

સીવિય દર્શનાત્મક સામે પાનાભાઈની વાડીના
મેડા ઉપર વિશ્વેશ્વર પ્રેસમાં
કચેરદાસ બેઠણદાસે છાપ્યાં.

આ નાટક માંલીકની રમ્મ પિના છપાવવું માને ભજવવું
નહીં. નહીં નો કાયદેસર સુનેગાર થશે.

સવત ૧૯૫૩

સને ૧૯૬૭

કીમત બે આના.

માનવંતા મુરખી શ્રી.

રા. રા. ઉમિયાશંકર જીવણરામ ભાઈ.

કોઠડા સાગાંણી કારભારી સાહેબ.

માનવંતા—

આપની શુદ્ધ નિષ્ઠા, હરીહરપર આસ્થા, માયા મમતાણી !
સ્નેહાળવૃત્તિ જોઈ હું પ્રેમપૂર્વક આ લઘુ પદ ઇશ્વર ભજન
ગ્રંથ (રામ વનવાસ ને ભરત શત્રુવન વીયોગ) અર્પણ કરું છું.
તે સ્વીકારતાં ઉપકૃત કરશે.

હું આપનો આગ્રહિત.

ભટ. દયાશંકર વી. હરજીવન.

મોરખી આર્ય મુખોષ નાટક કંપનીના એક્ટર.

પ્રસ્તાવના.

૧—આ અસાર સંસારમાં દરેક મનુષ્ય ધન મેળવવાનાં, ધાન મેળવવાનાં, પુરુષાર્થ કરવાનાં, સંતતીને તથા કુટુંબને સુખી રાખવાનાં, માન મેળવવાનાં, મોટાઈ, આપ બડાઈ, રાજ્યપદ, તથા સરીર; સંરક્ષણાર્થે અનેક પ્રયત્નો અનેક ઉપચારો, અનેક ખોટાં કૃત્યો; અનેક ગુણિઓ, અનેક ખટપટો; અનેક ધાનહી પશુનાં, અનેક ગુણાણાં અને અનેક અચટીત કૃત્યોની કારીગીરીઓ. ક્ષણ પ્રતિક્ષણે નિમિષે નિમીષ કયાં કરે છે, અને તેમાં કુતેમંદા તેમાં સફળતા, એજ મનુષ્યાઅવતારનું સાર્થક, સુખને સંતોષ માની મગર રહે છે. તે પામર, અજ્ઞાની, ને અદ્યપ્રાણીને ખબર નથી. અરે તે બિચારો નથી જાણતો કે મનુષ્ય જન્મ કેવળ સત્વ-સ્તુનું શોધન કરવાને, નિઃસંસાર વસ્તુને ત્યાગવાને, શુદ્ધ ચેતન વસ્તુ, જેનો ત્રણકાળમાં નાશ નથી, સ્થળે સ્થળે ચિરાન્નમાન છે. જેનાં દરેક કામની અલોટીક કારીગીરી જેઈ શાનંદાશ્રય થાય છે, તથા. જે પરમાત્માએ આપણને અંગજ્ઞાન, તર્ક શકિત, બુદ્ધિનો શુદ્ધપ્રવાહ આપ્યો છે. તે કેવળ તેને ઝોળખી તેનું ભજન કર્યા કરવાને ત્યા તેપર શુદ્ધ નિષ્ઠા રાખવાને તથા તે પરાયણ રહી વાસનાને વેગળી કરી વિશ્વનિયંતાને સંભારવા માટેજ છે. સંસારમાં રહી. શ્રીહરીને વિચારો ન કરવો તેજ મનુષ્ય જન્મનું છેવટનું સાર્થકને સફળ ફેર છે. વારંવાર આ અવતાર મળતો નથી, ને મળ્યો તે અહો ભગ્ય દુર્લભ; દુર્લભ જાણી તે કૃપાળુ પિતાને બૂલોમાં, આ અદ્ય પદ સ્થાનામાં મેં નાણાં મેળવવા અપેક્ષા રાખી નથી. પણ માર અંતઃકરણ તે પિતા પ્રત્યે વળી બીનું કેટલું ચયું છે. તેનો ચીતાર

વાંચક વર્ગ સહ્યદસ્થાને જણાઈ રહેશે. અને તેમાં જે કંઈ ખોટા
આપણુ. જૂઠા ચુક હોયને મુતારી વાંચશે કે જેથી હું હવે પછી
તેવીજ હોંસ રાખી નારાયણ સ્તવન કરતો રહું.

આ લઘુ પદ્ય રચના મારી અદ્યપમતિ અનુસાર મારા પેદું
લાજ પ્રયાસથી કરીછે, કાલી ઘેડી કવિતા કરવાની આ મારી પે-
હેડીજ તકછે વિશેષમાં નથી. મારો પિંગળનો અભ્યાસ કે નથી.
મારો કવિતા શુદ્ધ કરવાનો અભ્યાસ પણ આતો ઇશ્વર સ્મરણે
ઇશ્વર સ્મરણ થાયછે. ભજને ભજન થાયછે, ને આવા મંગળ કામ
કરવાને હરિ હરીવાર આવા ઉમદા વિચારો મારા -દૃષ્ટ્યમાં ધેરો.
મારા મનની લાગણી હરીભજનમાં ને આવાં ભજનીક કાર્યો કર-
વામાં રૂચિર થાઓ એજ પ્રભુ પ્રાર્થના છે.

નમો ભગવતે વાસુદેવાય.

રામ વનવાસ અને ભરત વિભેગ નાટકનાં ગાયનો.

ધ્વજર સ્તુતિ.

સુત્રધાર—રાહુ નમામી મહીસાસુર મર્દની (૧)

રઘુવીર અક્ષાંડ જગદોત્પત્તી, નમું હું રઘુવીર સીતા પત્ની;
સત્તા તારી મહા ભાગી, રથજપત્તી, જળપત્તી, જીવપત્તી. શુભમત્તી
આપો રથાપો, નીર્મળ ભક્તિ. અક્ષાંડ

કૃપાળુ વનસ્થ મ સુંદર રામામી, ચતુષ્પદ ચીદાત્મા મંગળ નામી,
અંબ અક ગદા પદ્મ આયુધ, મકરાકૃત કીરટ ધારક;
રક્ષાટીક વનમલી તુલસી માળા, પીતામ્બર પરીધાન નીલાંના,
અયોધ્યા પત્ની નીત આરાધુ, રામ રતન શ્રી અંથ ગુંથન અક્ષાંડ

પ્રવેશ ૧ લો.

સ્થળ—વીચારભુવન.

દર્શક—(રાગ ગજલ) પીઆ દીનનારપડે જડા

(૨)

સુણો સત્ય પ્રતાપી મુનીશ્વરા, કહું આપને વીનતી કરી. સુંણો.
વૃદ્ધતો થઈ આ કાયરે, કંપે ચાલતાં મુજ પાયરે, વળી શ્વેત કેશજ
થાયરે, એ કાળની ગતી છે ખરી. સુંણો.

આપું રામને હું રાજરે, કરે રાજતું શુભ કાજરે, એ ધમ્મ છે

શીરતાજરે, નકી વાત અંતરમાં કરી. સુણો.

હરે આસા આપો આજરે, હું દીનને માહારાજરે, શું મરજી

છે સૌ સમાજરે, કહો મુજને કરશ્યા કરી. સુણો.

વરીષ્ટ—

રાગ દીંડી

(૩)

ધન્ય ધન્ય રાયવાત આ કિયારી, સુખ હૃદયથી કશું મને આતારી

યયો કિલ્લ મન, સુણીને અપારી. ધ.ય.

રઘુકુળના ભુપ, છો વૈવે ધારી;

જેયો ઉત્તમ વાત, અંતરે ત્રિયારી,

આપો રામને રાજ, છે વૃત્તી એ મારી. ધન્ય.

કરે રામ રાજ, તે જોવાની હારી,

આવધપુરનાં જનને, છે હેંશ મારી.

કરો શુભ લગ્નમાં, સૌ તૈયારી

ધન્ય

પ્રધાન—

રાગ શીઆનો કનરો.

(૪)

વચન સુણીને આજ તમારું, યયું છે પ્રજુગીત મનહું આમારું. વચન

વાણી આપની શ્રવણો થાતાં, તીચાર યયો યોગ્ય ધન્યહું ધારું. વચન.

રાજ્ય કાજ શુભ રામજી કરશે, નીતી ન્યય વડે બહુ સારું. વચન.

(રાગ ક્ષત્રી કલંક)

દસરથ—

(૧)

સુણો સહુ સમાના જન, આનંદ ઉર યયો અતીરે. ટક.

આપું રામને રાજ્ય આશન. આનંદ.

રામ ચલાવે, રાજ વેવાર. આનંદ.

મારો સત્ય છે, એવો પીયાર. આનંદ.

માટે સી ઇચ્છા છે સૌને મન.	આનંદ.
કહો સાંભળવા હું છું પ્રસન્ન.	આનંદ.
ખોસો સહુ જન આણીવાર.	આનંદ.
તેમાં વીસંજ ન કરશે લગાર.	આનંદ.

(માયન સદર) (૧)

પ્રજા—ધન્ય ધન્ય અવધના ભુપ, આનંદ આજ હટે થયોરે. ટેક

તમે કામ વીચાર્યું અનુષ	આનંદ.
હાહા ઓપો! રામને રાજ.	આનંદ.
બસે બસે કરો સુખ કાજ.	આનંદ.
છે સહુ પ્રજાનો ભાવ.	આનંદ.
આપો ભુપતી અમને લાભ.	આનંદ.

દસરથ—

(ગીતી) (૭)

મુમંતજ આ વખતે, રામચંદ્રને ખોલાવી લાવો.
એકાંતિક મંડપમાં, જે વીરને લઈ સત્વરથી આવો.

પ્રવેશ બીજો.

રથજી રાજમહેલ (જાનકી અને શાહુલીઓ)

સીતાજી—રાસડો રાહુ (દ) પુનમ ચાંદની ખીલી પુરી અહીરે.
સખી આવીયો વસંત વેલું ખીલીયુરે. ટેક.
માંહે કોયલ કરેછે કીસેલ. ખોસે ખપેયા સુંદર.
સારા સોભાતારે.
સહયર લાવોને, વેણાં, મારી આ સમેરે;
ગાગે ગીત મધુરાં, સર્વે વેણાં સંગ. ખોસે ખપેયા.
મધુરી મધુરી મોરસી, સુર પુરેછે સંગ;
ઓ સખી તું, ખગરજે, સાથ મળીને મૃદંગ.

પતિને રીઝવવાનો, આ એક, અમુલ્ય પ્યાર છેરે.

સતિને પાલવ કહી, ન પડે ઝાઘ; બોલે બપૈયા.

પુરુષ પ્યાર તો છે ખરો, ક્ષણ ક્ષણમાં બદલાય.

સતિ હોઅ તો સાચવે, કુત્રાથી ન ખમાય.

કુલટા કરપણ થઈ, કલંક શીર લેશે ઘણારે.

સુતા નરને મુકી, ચાલી જાએ નાર, બોલે બપૈયા.

પુરુષ ભુલે છે પ્રેમથી, કાંમની નાખે જાળ.

પતંગીઓ થઈ તે પડે, રતી પતીનો કાળ.

બેનો દંપતી રનેહ બાંધો, પુરણ પ્રેમધારે.

જેમાં વીધન નહાં, દેશે દીના નાથ. બોલે બપૈયા

બોળા થઈ નવ ભુલશે, નર વીરજા સહ કોઈ;

સંસારીક ભવ કુપમાં, પડજો પેહેલા જોઈ.

॥ રાગમાલ ૧૦ ॥ રામચંદ્રજી પધારેછે.)

સીતાજી—મારા સ્વામીજી સુખજીરે, છે. પ્રાણના આધાર;

મરવો મોઢરો ચંપો ચંબેલી, જામ જુઈ ગુલમર.

કુમોદની શેવતી, ડાલરનો આરોપુ હાર. મારા.

અહોનીશ પ્રભુ આ દારાપર, રાખો આવો પ્યાર;

તન મન ધનથી પ્રીતમ પ્યારા, વીચેગ દુઃખ હરનાર.

શીયત્ર વૃત છે માર. માટે, પ્રીતમ કહું આવાર;

દીન દાસીને દર્શન દેશે, પધારી વારંવાર. મારા.

રામચંદ્રજી—(રાહ કલાલી મોરો પ્યારીરે પ્યાલોલા.) ૧૨

કુમોદની જોઈ ટેક તારીરે, સુખ દુઃખની તુજો સાર્યારે;

સદારે પાસ મારે વૃત છે, એક પત્ની, ક્ષત્રી ન કોડે પણ,

સતીને સાચો ધર્મ વાલો, મુરાને વાણું રણ. સદા રેપાસ.

ધર્મ થકી સુખ કીર્તિ જામે, સદા વીજ્ય વાંત થાકે.

પ્રેમ તમારો દેખીને, અલગ કદી નવ જાડે. સદા રે પાશ.

સીતા— (રાહ ઉપરનો સદર.) (૧૨)

માત પીતાની લાઠકીરે, સોંપી પર પુત્રને હાથરે;

સપુત હોયતો સાચવે, હારિ મળે કાક વાર.

ગમાર હાથ જો પડીતો દુઃખનો નહીં રહે પાર. સોંપી.

અદસ્થ ધરની દીકરી, ગરીબ ઘેર બસે જાગ;

આનંદ માંનીં મન મહીં, પતી સેવે સુખ થાય. સોંપી.

સીતા— (૧૩) રાગ રાસડો.

મારા પ્રાણ તણા આધાર, અંતર જામીરે;

આ દીન દારાપર રનેહ; રાખો સ્વામીરે.

નીન નવીન ધરી અંગાર, મંદીર પધારોરે;

તમ દશનથી મમ થાઅ, સદા જામીરો.

હું તમ કાળે સ્વામી, કરે સૌ તૈયારીરે;

સુગંધી મનોમય સાર, ઉજળુ કરે વારીરે.

કરે રસોઈ હું માહારાજ, જુગતે કરીનેરે;

પછી પીરસુ પ્રાણ આધાર, પ્રેમ ધરીનેરે.

લક્ષ્મણ— હે આંપરાજ એ રાહ. (૧૪)

હે જ્યેષ્ઠ બ્રાત, (૨) હું વીનતી કરે આ વાર;

આ સ્નાન સંધ્યા કર્મ કરતાં, લાગી છે મુને વાર. હે જ્યેષ્ઠ.

છો વડીલ આપ, (૨) મુજ શીર છત્ર રધુરાજ;

ક્ષમા કરો સૌ માહરો, અપરાધ થયો જે આજ, હે જ્યેષ્ઠ.

પદરજ માથુ, (૨) આપો તે મુજને સાર;

જેથી આપે મુગ્ધ થૈ, ગૌતમ રૂપીની નાર. ૬ જેષ્ટ.

એ રજ હમ્મણ (૨) પ્રભુ પુરો મનોરથ કામ;

અન્યુ રાખો મુગ્ધને, તે સદા અવધ પતી રામ.

રામ— ગિતી. (૧૫)

તન મન ધન અરધીને, બગ્ગી કરોછો પ્રીય બધુ મારા;

ધિર વીર મુખદાઇ, ખર્ચીત મુગ્ધને પ્રાણુ થકી પ્યારા.

સુમંત— રાગ બનઝારો. (૧૬)

સુણો રામચંદ્ર સુખકારી, આ વખતે વીનંતી મારી;

તેડે છે પીતા શુભ કાજ, ત્યાં બીરાજે મુનીરાજ;

માટે કરો આપ તૈયારી, આ વખતે વીનંતી મારી. સુણો.

સત્વરથી પધારો બાઈ, નહી વીજાંબ કરવી આંહી;

જુવે વાટ રાયજી તમારી, આ વખતે વીનતી મારી.

બધું સહીત આપ પધારો, શૈ જનના કાર્ય સુધારો;

આ અરજ હૃદયમાં ધારી, આ વખતે વીનંતી મારી.

(પીતાજીના બેલાવવાના ઉમંગથી પ્રધાન પ્રત્યે ખુશી થતાં.)

રામ— ગિતી ૧૭)

ધન્ય ધન્ય સુમંત મારા, પ્રસન્ન થયો હું સાંજળાં વાણી;

આનંદ છે અતી મુગ્ધને, શ્રવણો થાતાં વાત અતી સાંધી.

પ્રવેશ ૪ થો.

સ્થળ—રાજ મહેલની કચેરી.

પાત્ર—દશરથ, પ્રધાન, વશીષ્ઠ મુની પાછળથી રામ લક્ષ્મણ.

રામચંદ્ર— (જોગ આશા ૧૮)

શુરજ હમારા, (૨) વીનવે છે આ દાસ તુમારા; શુ આચાહે.

અમુક્ય દર્શન આપતા યાતાં, સદગ ગણીએ આ જનવારા;
ગુરુ હમારા)

કૃપા કરીને શ્રવણ કરાવે, આપ વચન અમૃતની પારા. ગુરુ.
પરીપ્ત મુની— રાગ ટુંબરી (૧૬)

રઘુવીર તમે એસો રાજસદ્ધ બન્ના (૨) અંતરમાં હું એમ વીચાર
પુરાની આ કાયા થઇ. રઘુવીર.

નીરખવા રાજનું કાજ તમાર, રાયને ઇજા એમ ધર્. (રઘુવીર)

રાયને રાયન સહુ સુખ પામે, રામરાજનો લાભ લઈ. (રઘુવીર)

રામ—ગુરુ વચન શ્રવણ કરીને (રાગ ખમાય છંદસા) (૨૦)

પીતા મારા હાય જોડી, આઝ્યો તમ પાસ.

આપની હું આજ્ઞા પાળુ, સદા થઈ ચરણનો દાસ; ટેક.

મતી તમારી શ્રવણ કરીને, આજ ઉરમાં થયોછે હુલાસ (પાંત)

વચન આપનું પાળું સર્વથા, તજે તમે દીક્ષની ઉદાસ (પીતા)

દશરથ— (રાગ રીયાનો કનરો (૨૧)

પ્રાણ વદન જે બાળક પ્યારા, નીરખી દરેકે નેણા મારા. ટેક.

રામચંદ્ર છો કુળના દીપક, લક્ષમણુછે સુખ ગુણ તમારા. પ્રાણ.

રાજ્ય નીતીનાં ધર્મને પાળે, સુખ પાંમે જેમ નરને દારા પ્રાણ.

વચન મધુરાં અમૃત સરખાં, લાગે પ્રીય મુને સુખ કરનારાં. પ્રાણ

લક્ષણ— રાગ (સિયાનો કનરો ૨૨)

પીતાછ તમારી વાણી, શુણીમેં અધર નારો પુજ્ય પીતાછ;

આનંદ સાગર ઉલટયો નગરમાં, તેથી પ્રકૃતિ તનછે આવાર. પી

સુર લોકમાં સુખ દુર્લભ તે સુલભ છે મુજને આવારી પીતાછ.

ધન્ય પીતા સુખ કામ કરોછો તેથી નમું હું વારંવારો, પીતાછ.

પ્રવેશ ૬ ઠો.

સ્થળ કૌશલ્યાનો રાજ મહેલ

દાસીયું— (રાગ દશાણી લાવણી) (૨૩)

કહું વધાઈ આજ સુણોને, માતુ મારીરે. કહું વધાઈ.

સૌ સમાજ, કરે સુમકાજ; રામને રાજ, આપે આજ;

રાય સુખકારી રે. દહું વધાઈ.

રાયે મુને કહું જા કહે આ વાગીરે, સુણતા સાર રાજ્ય.

શૂંગાર, બીનવાર, થૈ તૈયાર, આવી હર્ષ ધારીરે. કહું વધાઈ.

ઉત્તર તો થયો, અંગમાં, અપારીરે ધન્ય, ધન્ય, આજનો

દીન, જુગજીવન, રાજ આસન, ખેલશે, આ વારીરે. કહું વધાઈ

કૌસલ્યા— ચોપાઈ. (૨૪)

જાણે દાસી મારીતુ આવીરે, આજ રૂડી વધાઈ લાવીરે;

આજે ઉગ્યો છે સોનાનો સૂર્યરે, સૌ તીમીર થયુ છે દુરરે.

મારા રામને આપે રાજ્યરે, પુરૂ મનોરથ તારા આજરે.

આપુ માગી વધાઈ તુજનેરે, ખેતી આનંદ આપ્યો મુજનેરે-

રૂડુ રાયે વીચાર્યું આવુરે, આવે રાયના પુણ્યે વધાવું રે.

કૌસલ્યા— રાગ દશાણી લાવણી. (૨૫)

પ્રાણુના આધાર સુણો, વાનંતી મારારે, દાસીજન, દૈ દર્શન;

દેવામન, છો પ્રસન, અદોનીસ બારીરે. પ્રાણુના આધાર. ટેક.

વધાઈ દીધી આજ, દાસીએ આવીરે, ધન્ય રાજ, કરો સુમકાજ;

રામને રાજ, સોંપોતાજ, હર્ષ દીલ ધારીરે. પ્રાણુ.

અરજ હું કરૂં, બીનયથી વીચારીરે, દીનજન કરૂં પ્રસન;

દૈને ધન, એ વચન માણ વારી વારીરે. પ્રાણુના આધાર.

દશરથ—

ગિતી. (૨૬)

વીપ્રજનોતે આપો, રત્ન મણ્ડિમય જુસણ બહુ ભોગી.
વસ્ત્ર અનુપમ આજે ખચીત આપો પ્રીત થકી પ્યારી.

કૌસલ્યા—

ગજલ. (૨૭)

દાસી મારી જલદી જતું, વીપ્રને બોલાવ;
વશીષ્ઠ ગુરને તેડીને, બેતી વેલી આવ.
આજ દાન આપવાને, ઉત્તર છે અપાર;
સત્વરથી આવ બેતી, કહું તુને આવાર
પ્રવેશ ૭ મો.

(રથજ સુમીત્રાનો મેહલ)

દાશીયું—

રાગ રાસડો. (૨૮)

સુણો સુમીત્રાજી માત, કહું શીર નામીરે;
આજ રામને આપે રાજ, હશે ધણું પામીરે.
મુને કહ્યું રાજએ આજ, તેથી હું આવીરે;
કરે રામરાજનું કાજ, વધાઈ લાવીરે, સુણો.
ધન્ય ધન્ય દીવણ આજનો, સુમ જાણીરે.
જાણે ઉગ્યો સુતાનો સુર્ય, એમ પ્રમાણીરે, સુણો.

સુમીત્રા—

રાગ કાલીંગડો (૨૯)

તુને ધન્ય દાસી મારીરે. ટેક.
રામરાજ્યતી વધાઈ, લાગે મુને પ્યારીરે.
આજ હશે મુને, અંતરે અપારીરે.
રામ મારો રાજ્ય કરે, પ્રેમ ઉર ભાગીરે;
તુ વધાઈ લાવી સારીરે. તુને.
માગ માગ ધનિજા, જે હોય તારીરે;

પ્રસન્ન થઈ તુજને હું આપુછું આ વારીરે. તુને.
સુમીત્રા— ધનાશ્રી રાગ. (૨૦)

બહે પધાર્યા, આજ સ્વામી મારા, બહે પધાર્યા આજ;
 વધાઈ મોકલી દાસીની સાથે, કૃપા કરી માદારાજ સ્વામી.
 દીન નારીપર પ્રસન્ન થઈને, રામને આપો છો રાજ; સ્વામી.
 આજા મુજને આપો પ્રભુજી, વીપ્ર તેજવા કાજ. સ્વામી.
 હામ પ્રસંગમાં દાનને અરથે, જોલાવુ દીજ આજ. સ્વામી.

પ્રવેશ ૮ મો.

રાજ મેહુલ.

દેડે—

રાગ ભેરવી. (૨૧)

રાજની વધાઈ દેવાને બહે આવીરે, સુખ ખખર આ શ્રવણ
 કરાવી; આજ મુને સુખદાઈ. રામ.

દાસી હુ તુજથી કદીએ ન રાખુ, તન મન ધનથી લેશ જુદાઈ.
 રાય પધારે મંદીર આવારે, તોતો નમું ધરી અતી દીન તાઈ. રાજ.

દેડે—

ગિતી (૩૨)

ધન્ય ધન્ય બાગ્યજ મારા, દારી રૂડા ખપર તું લાતી.

રોહ સગર વણી, અમૃત સરીખી આવી વરસાતી.

દેડે—

રાગ માઠ (૩૩)

મુને દેવાને દેદારરે પધારોછો, આવાર. ટેક.

સૌ સામગ્રી તૈયાર કરી છે, પુજનની આવાર.

સુખ સુગંધી, કેસર ચંદન, કુંકુમ, આદી સાર. મુને.

મોગરો મનોહર મરવો ડોહર કુમોદની ગુલખર.

સુશાખ ચંપો સેવંતી, જાઈ જુઘંને અનાર મુને.

પ્રથમ સ્વામી, પ્રેમ ધરીને આરોપુ આ દાર.

ગુલામ જળ ગુલામનું છાંટુ, પ્રીતે પ્રાણ આધાર. મુને.
રામચંદ્રને આપો સ્વામી, રાજ તણો વેપાર.
ધન્ય આજનો દીન ગણીને, આપુ દાન અપાર.
અંક ૧ લો સમાપ્ત.

અંક ૨ જો.

પ્રવેસ ૧ લો.

છંદ ની કચેરી

પાવો—ઈંદ્ર તથા સર્વ દેવતાઓ (ગાઓ સુઢ સુરતનન (તોલાનો ૩૪)
અહો છંદ દેવ દેવતાને ધન્ય છે, ધન્ય છે, ધન્ય છે,
ચંદ્ર આજમાં, સોભેતાજમાં ખુશી રાજમાં.
દીવ્યા કરોડો તમે ધરણીધર, મન ગમે કસ્ટ કાપો;
ધર્મ સ્થાપો, જયજય માહારાજનો, ભોળે નાથે આપી લંકા.
સ્થાપી રીસ વ્યાપી, કપી સર્વનેરે, બેસેછે બહુ સહુ તન;
મનમાં હરી સહન ક્યુ, દુખ વનમાં વીજ પડે છે જોમ.
પુરંધનમાં, બાળેછે, તરવરને રાખને નરવરનાં ઘરને; સહુ.

વારંમના—

રામ ધનાશ્રી. (૩૫)

શ્રીજ રસીયાં, બસીયાં ગોરી, સંગીત નૃત ગમત;
છોમ, છોમ, છોમ, શ્રીજ રસીયાં.
બીચ બીચ શખી શકા કર જુર જુર તુર તુર;
તાન માન રસ બીજ શદ.
માનુ ધન દામની છુપ છુપ નીકસન;

મોરો મન ગત રહસ ખન ખન ખન જીન શું કરે,
તરસી રાસ નવ લગત ગાવત બીમત્રખસ અખગત;
લીલા અખગત લીલા ઠન, ઠન ઠન. અ.૦૮.

ધંદ્—

રાહ સુંમર સુંમર (૩૬)

પવન પવન પવન તું પારા, જલદી તું તો જા;
અયોધ્યા કેરી ખખર લાવી, અમને કહી જા.
જાતું જાતું જાતું રામ, કેદી થશે રાજ;
અસુર કેરા દુખ દેવો, સે થશે સાજ.
દેવો હરીને વાલા, અસુર મારે છે બાલા;
કાલા વાલા મારા તેતો, કે હરીને પેલા. પવન પવન.
જો રામ બીરાજે ગાદી, એવો મંગળ આદી;
આવે તોતો બાવે મનને, સારી દે સલાહ. પવન.
તો કામ સર્વ સુખ થાશે, દાવાળ દુખ દુર જાશે;
થાશે ધાર્યું જો તો માર, દુર થાશે બા. પવન.
અષ્ટીમાં સુખ વરતાશે, બય ભગત તણો બંગાશે;
રામ બીરાજે રતનસીંહાસન, મન મુરાર પુરાશે. પવન.

મુર્ય— (પાટણના નૃપનથી તુજ મેહેલે ૬૭)

સુરે થયુંને શુરે થાવું છે, આરે જગતની માંધ;
માટે રટો પ્રજાનું નામ, કરે પ્રજા તમારું કાંમ;
રાખો મનમાં મોટી હાંમ, દેશે પ્રમીત. ફલ હારી શુરે થયું.
રામ જેસે ગાદીએ આજ, તો થશે ન આપણું કાજ;
રાજનું શીર ધરે નહીં તાજ, તે ઉપાય લીઓ બારી. શુરે.
વાસુ લાવે ખખર રે આજ, તેને આપશુ મોહું રાજ;

શીર ધરશું એને તાજ, એ કાંમ કરશે ભારી. શુરે.
રાવણુ કરે છે કાળો કર, દેવને પાવા માંડયું છે ઝેર;
ચાલો જઈએ અન્ના કરે ઘેર, એ ઉપાય લીએ ભારી. શુરે.
પ્રવેશ બીજી.

સ્થળ—અહ્યાનું આશ્રમ.

ઈંદ્ર તથા દેવોની સ્તુતી.

લાવણી. (ખટક રહી આ મૃગનેનીને)

શ્રષ્ટી કરતા શુંણા વિનતી, આજ અમોને દીન જાણી;
ખરા કહતો કરો ખુલાસો, વત્સ ઉપર આનંદ આણી શ્રષ્ટી કરતા.
અયોધ્યાપુરના નૃપતી આજે, રાજ રાંમને આપે છે;
વશીષ્ઠ આદી વિપ્ર મળીને, પ્રજાતણું દુઃખ કાપે છે. શ્રષ્ટી.
રાજ મુકીને રામચંદ્રજી, કહે એ વનમાં કેમ જાશે;
અગાધ દુઃખો અમ્મર દીએ છે, તે શી રીતે સહન થાશે.

અન્ના—

દીંદી (૩૬)

ધરો ધીર સરવે, દેવ સુખકારી;
આપે સુખ પ્રભુ, દુષ્ટને વિદારી;
જાઓ સ્વર્ગે તમે, વાત સુણી ભારી. ધરો.
થવા રાંમ રાજ, પ્રેમ છે અપારી;
એવી આશા ભાંગતા, મુને આ વારી;
હર દીવની માંય, થર ધરંજી ભારી. ધરો.

પ્રવેશ ૩ જે.

અયોધ્યાનું પાદર.

કલી—

ગાયન માઠ દાદરો. (૪૦)

અવધ નરનારી, છે ધર્મ ધારી, મારું ન ચાલે જીર,

હું હું વીકરી, એ અવિકરી, છે ધર્મ ધારી. મારું.
 સુર યજ્ઞાએ મોકલ્યો મુજને, પુરમાં નહીં પેપાય;
 જે પુરમાં હું જાઉં પરાણે, તો આ જીવ મારો જાય;
 રહ્યો હાંમત હારી હુંતો આ વારી, છે ધર્મ ધારી—મારું.
 મારે બગીચે જઈને વેલો, લેઉં ઇલાજ હું આજ;
 પાકું ફળ થઈ લટકું ડાળે, મંથરા કીંકરી કાજ;
 એ આવતાં નારી, ખાશે જે વારી, છે ધર્મવારી. મારું.

પ્રવેશ ૪ થો.

સ્થળ--બગીચો. (૪૧)

મંથરા— (રાગ રઘુપતિ રામ રઘ્યમાં રહેજોરે)

આજ મુને આનંદ મનમાં અપારિરે, છે રામનેરાજની તૈયારીરે,
 બહેક પુષ્પ સુંગધી અપારીરે, હવા જેની મન હરનારીરે,
 તેમાં લતા જેકે સુખકારીરે, આજ.
 રૂડી આગની રચના સારીરે, જેમ લોભાઈ રહીહું હું નારીરે;
 હવે છાળ મરાણી મારિરે. આજ.

મંથરા— (રાગ સીતાજીના મહીના ૪૨)

આજ રાંમને આપે રાજ, ભુંડો દસા માહરી;
 હવે કરવું મારે શું કાજ, કેકેની મતી ફરી.
 જેવું દાસીપણ મુજ શીર, એવા દાસી એ થશે;
 એવા દુઃખને કેકે માત, કેમ કરી વેરશે.

પ્રવેશ ૫ મો.

કેકે— સ્થળ કેકેવું જીવન (૪૩)

(રાહ રાજજીરે ક્યાં જાવું છે.)

તું શીરનેરે કાળજ આજે મારે, હું તુજને ધણી ધણ રું;

નહી વદ તું રે વચન કહી, આ નદાર. હું.

દાસી તું દીલની કુડીરે, કેણે મત દીધી તુને ભુંડીરે:

તું સત્ય કહેને ભુંડીરે, તુજ વચનેરે, અવળું કેમ વીચાર. હું.

મારા રામને આપે રાજરે, તે તું કરવા ધારે અધારે;

કેમ માનું વન તુજ આગરે, ધીક ધીક છે રે દાસી તુનેરે ધીકાર. હું.

મથરા—

સદર. (૪૬)

કહું છું રે માંન તું માતુ મારી, જે દીલમાં તું વીચારી.

ગતી શીરે થાશે કેદૈ તારી. જે.

અસે રામ અવધના રાયરે, ત્યારે કૈશલ્યા રાજ માતાયરે;

અછથ દાસી તું મારી માયરે, તે ટાંણેરે દુખ પડસે બહુ બારી. જે.

છે સત્ય વચન આ ગારે, નહી થવા બેહુ છે નદાર. રે.

છત્રે આપ આપનું સાર રે, જે ભુલ્યાંરે તો બનશે બીજારી. જે.

કેદૈ

રાગ પાંહુ (૪૫)

હીક ચેતાવી મુજને તેં આવી, દાસી ખરી તેં રીત બતાવી. દી.

આજ નીશાયે શોક ભુવનમાં, બેશું રીસ. ઇને મુખ ચગવી. દા.

માયું વચન હું રાયની પાસે, રાજ બરત વન રામ કહાવી. દા.

રામને રાજનુ કાજ મુકાવા, દાસી તેં ખુદી ક્યાંયી ચલાવી. દા.

મથરા—

રાગ મુજઉપર ગુજરી (૪૬)

મે પુણ્ય વીણતાં જોયુ દીલ વીચારી:

થશે રામ રાજથી, કેદૈને દુઃખ બારી.

એવું સમજીને હું, આપની પાસે આવી;

દેવા રામચંદ્રને વન, મેં ખુદી ચલાવી.

હવે સાધો તમારો અર્થ, ધીરજ દીલ ધારી;

બેશો શોક ભુવનમાં, વેશ બચકર બારી.

કેકે — રાહ હે પીતા પ્રધાન પવિત્ર હકીકત મારીરે (૪૭)

શું કરવા રાગજી આજ, આંહી તમે આવ્યારે;

મુને ભોલાવી શું કાજ, વગર બોલાવ્યારે.

ઠેસઠ્યાના પુરો કાજ, જાહેને વેહેલારે;

આંહી રહેશો નહી માહારાજ, થઇને ઘેઝારે.

હું અરપીસ મારા પ્રાણ, આજે તમનેરે.

સું દુખ દેવા આવ્યા જાણ, સ્વામી અમનેરે.

દશરથ — રાગ આશાગોડી (૪૮)

વાત કહે આ વારી, તારારે દુઃખની વાત કહે આવારી.

રામ રાજમાં કલેશ કરવાનું; કારણ કહે વીરતારી. તા.

દુઃખ દરવાને, સુખ કરવાને: સમર્થ છું ધીર ધારી. તા.

ધસ્તીત આપુને, દુઃખ કાપું; માગ્ય વચન મુજ પ્યારી તા.

કેકે — રાગ લાવણી (૪૯)

વશપરવાની સાથે ગયાતા, યુદ્ધ કરવા સ્વામી જ્યારે;

વીજ્ય આપ્યો રણમાં તમને, રથ ચક્ર પડીયું લારે.

એ વર માયું આપો મુજને, રામ થાય વનના વાસી;

ભથ્થે ભોગવે રાજ અવધનું, એ માયું હું દીન દાસી.

વચન દીધુંતે તેહી સ્વામી, ચાફ કરો હવે મનમાં;

સુર્યવંસી ન ટેક છોડસો, જે ઝુંઝયા સાચા રણમાં.

દશરથ — મરાઠી ચાલતી સાખી (૫૦)

માગો વચન અવર મુજ પ્યારી, જે માગો તે આપું;

માગ્ય માગ્ય બસે શીર તું મારું, વચન કહી ન ઉથાપું,

તન મન ધન મુજ રામચંદને, દુઃખ જે આપુ બારી,

ધીક ધાકનો પ્રીયારે મુજને, તુજને છેરે ધીકારી.

બધે ભલે રાજ કરે પણ, રામ રહે પુર માંહી;
એ વર માગે પ્રેમથી પ્યારી, તોતો તમે સુખદાઈ.

કૃત્રે— રાગ ક્ષત્રી કલંકનો (૫૧)
સ્વામી આમું વહોછો વચન, કલંક સીર લેવા કાજરે;
સત્ય કરતાં અધીક થયા તન. કલંક.
મુજ વચનનો જો, કરસો લોપ. કલંક.
તોતો કુલદેવતાનો આશ કોપ. કલંક.

દશરથ—રાહ બસ કર બસ હવે ન બોલરે (૫૨)
ચુપ, ચુપ, અવીચારી અંકુત બોલરે અવીચારી અંકુત બોલ
નફટ નીલજ નીચ નારી તે બોળવી લીધો કોલરે. ટક.
નીચે ક્યો મે મન સાથે, (૨) રેવું ન તારે મોલરે. અ.

સંમચંદ્ર—રાહ એસું બોલોછો વીવેકી (૫૩)
આપનું વચન માળ, સીરપરે ધરં. (૨)
ચક્ર વરસ જવા વિદેશ, દીલમાં ન રહં; આ.
નીચે અરણ્યમાં જઈને શીર જટા ધરં.
બરત કરે રાજ ભલે, વનમાં હું ફરં. આ.
મુજ પીતાએ આપેલું વચન, કેમરે ફરે.
માત તાતનાં વચન, સપુત સીર ધરે. આ,

પ્રવેશ ૬ ઠો.

સ્થલ કૌસલ્યાનો રાજ મહેલ.

કૌસલ્યા— (હે પીતા પ્રધાન પવિત્ર) રાહા.

કોણે આમું તુંને વન, કુંવરજી મારારે;
મુંને સત્ય કહોને વચન, દુશ્મન કોણુ તારારે.

આ તે અકરા કરેની કરે વાત, કુંવરજી મારારે;
સાચું માન્યું ન જાએ બાળ, હસો ના પ્યારારે.

રામ—માતા કેડેએ માગ્યું વચન, પીતાપાસ મારારે;
રાગ લક્ષમણ વેઠે વનવાસ, વર્ષ બાર ન્યારારે.
ભર્ત શત્રુવન કરશે રાજ, તખ્ત શીરતાજરે;
પીતા આજ્ઞા ધર્મ મારી માત, રહીએ કેમ આજરે.

કૌશલ્યા—શોકે શોધ્યાં પુરાં વેર, રાખ્યું ન બાકીરે;
પીતા તારાથી લાજુ થઈ દુર, તેથી તક તેણે તાકીરે.
હાય વનવાસ વેલ્યું કેમ જન્ય, બાલુડા મારારે;
રેશું મા છોકરાં ગામથી બાહાર, થશું ના ન્યારારે.

રામ—માતૃ ધીરજ ધારી ઘેર, સંભાળો સતીનેરે;
બાર વર્ષ શી મોટી વાત, મુંઝવે શું મતીનેરે.
પૃથ્વી પ્રદીક્ષ્યા તીર્થો વાસ, વ્રત રૂઝાં કરીએરે;
કુશળ નીરવિધે ફરી પાછા ઘેર, આશીશ દો પંથ પડીએરે.

કૌશલ્યા—દુખણી દુરભાગી દોયજા દીન, કેને આચારે લેવારે;
પાંજર પડ્યું મુકી જીવન જાય, હાલ હવાજ તેવારે.

લક્ષમણ—માતૃ રામની સેવા સાથ, વિચરું છું વનમાંરે;
નવ ઓછું લગાડીએ કાંઈ, જગદંબ તનમાંરે;
વિધી લેખ લખ્યા છે લજાટ, મટે નહીં માતૃરે;
સમજી શ.ણાં આપો આશીશ, બંધાવો બાતૃરે.

રામચંદ્ર— કહાં મીલેએ ગુરૂ જલંધર (પપ)
દોષ કરમને દેવો માતા, લખ્યું લજાટે એમ હશે;
શત્રુ મિત્ર નહીં કોઈ જન્મમાં, બાવી તે આવી બનશે.
સંઘ સાગરે કેડે માએ, માગ્યું વચન એમ રાગ કને;

બને બોમવે રાજ અવધનું, રામચંદ્રજી જાય વને.

માતા આપો આજ્ઞા મુજને, તજી શોકને ધાર ધારી,

વિદાય લેવાને વિનતી કરું છું, તે અરજી હ્યો સ્વીકારી.

કૌશલ્યા— રાહ ભેખરે ઉતારો (૫૬)

વનમાં જવાની વાતને, મુકો મારા વીરજી;

શુંથી દવ લાગે છે અંગમાં, કેમ કરી રાખું ધીરજી. વ.

ગુપ્ત રાખુ મારા મયરમાં, અવર ન જાણેરે જનજી;

અરણ્ય વીશે નહીં મોકલુ, સત્ય માનો વચનજી. વ.

વનમાં જતાં વિગન સહુ, આવે આપણે ધેરજી;

અવરજ તજે રાજ પ્રાણુ તે, પુત્ર વીચારો પેરજી. વ.

રામચંદ્ર— રાગ સદર (૫૭)

આજ્ઞા કરો માતૃ આ સમે, મુકો અવર વીચારજી;

સત્યરે જયાવું મુજ તાતવું રજા દેશો આવારજી. આજ્ઞા.

કૌશલ્યા— રાહ હમકું છાંડ ચલે જન માધુ (૫૮)

વનમાં જવાની વાત સુણીને દવ લાગ્યો દુખકારી અરેરે. વનમાં

રાયવું સત્ય જયાવા માટે, કેકે વચન શીર ધારી અરેરે;

મુજ આજ્ઞા તો લોપ કરીને અવધ કરી દુખ ભારીરે. વનમાં.

સહન થશે નહીં મેંથી કુંવરજી, દુખ વીયોગવું ભારીરે.

વનમાં સધાવો પુત્ર બલે તમે, પ્રથમ મુજને મારી અરેરે. વનમાં.

રામચંદ્ર—રાગ માજી દીતગીર ન થાઓ. (૫૯)

હવે રોહ ધરો માં માજી સહી (૩)

પુત્ર મજે પરીવાર મજે પણ, સત્ય મળવું દુલ્લભ સહી. હવે.

સત્યને મુજથી અધીક ગણીને, આપો રજા મુને પ્રેમન થઇ. હવે.

ચૈદ વરસ આ અવધપુરમાં આળી તમારો રહેશે નહીં. હવે.

અવધે આવી સેવા કરીશ અતી, રામ રાજનો લાવ દષ. હવે.
મુમીત્રા— રાગ જનુની જીવોરે ગોપીચંદની. (૬૦)

સાથેરે તેડો લધુ બ્રાતને, કરશે સેવાતું કામજી;
 વીયોગ તમારો રહેશે નહીં, કુળ દીપક રામજી. સાથે.
 રણમાં બંધુ સંગે રહે, યાવ વીધનનો નાશજી;
 લક્ષમણનેરે સાથે લધ, કરો સુખે વનવાસજી. સાથે.

રામચંદ્ર— સદર (૬૧)

લધુરે બ્રાત મુજ લક્ષમણો, પામે અરણ્યતું દુખજી;
 હુંરે વનવાશી થતાં, તેને શીઠ તળવો પુરજી, લધુરે.

લક્ષમણ— રાગ અધખીચ મોહોખત છોડી (૬૨)
 અરણ્યમાં સંગે આવવા મુને આત્મા કરો રધુતાથ;
 હું આવું બ્રાત (૨) તમ સંગે વનમાં આજ;
 નહી અવધમાં નહીં રહું, સત્ય કહું માયારાજ,
 વીયોગ આપનો (૨) સહન થશે નહીં જાણ;
 બંધુ તજશે મુજને તો, કાઢીશ મારા પ્રાણ,

પ્રવેશ પેહલો.

રામચંદ્ર— રાગ જનુની જીવોરે ગોપીચંદની ૬૩

વરણ ચતુર્દશે આવશું, સત્ય કહું છું આજજી;

મુખેરે રહી તમે રાજમાં, કરજો ધર્મતા કાજજી. વરણ,

સીતાજી— સાથેરે તેડો મને સર્વથા, મારા સ્વામી સુખજીજી;

તમરે વીત્તા હુંતો નહીં રહું, રાજ વીશે નીરવાણજી સાથેરે

રામ— વીકટ વનછેરે બીહામણું, ત્યાં નહીં સ્ત્રીતુંરે કામજી;

અસુર પ્રબળ વનમા ફરે, જોષમે તજશેરે હાથેજી વરસ.
સીતાજી—વીકટ વનથી નહીં ડરે, સંજે છો પ્રાણ આધારજી;

દૃષ્ટ અસુર મુને શું કરે, સાથે તેરો આ નારજી. સાથે.
રામ—વનમાંરે નથી મંદીર માળીઆં, નથી નવીન પદ્મંગજી;

કુશાસનપર પોઠતા, કંકર ખુંચશે અંગજી. વ. સ.

સીતાજી—તમારે સગેરે રહી અરણ્યમાં, માતું સ્વર્ગનું સુખજી;

કુસમવૃત્ત દ્રબ સેજે ગણી, દર્શનથી નહીં દુખજી. સાથેરે.

રામ—ગનકજી તમનેરે જાણે ધણું, મળવાને તેડે તમ માતજી;

સુખેરે પીયર તમે સંચરો, કરો મુજને વીદાયજી. વરસ.

સીતાજી—માત પીતાને અંધવ બંધે તત્તપે મળવાને માટજી;

સંજે તેડો મુને કયજી, તોતો મટશે ઉચાટજી. સાથેરે.

રામ—કામળ કાયા સતી તમતણી, વનનું દુઃખ ન વેકાપજી;

વૃષ્ટી હીમને આ તપ થકી, આ કાયા કરમાયજી. વરસ.

સીતાજી—કામળ નથો કાયા તમ થકી, મારા સ્વામી સુખાયજી;

પુરમાં રહેવાનું કેહેશે મુને, તજીશ મારા પ્રાણજી, સાથેરે.

રામ—ગુરૂરે દ્રોહી નવ થાઉં હુ, ન લેવું પ્રેમદાને સાથજી;

વાલા વસીલના વચનથી, લેશું તમને સંગાયજી. વરસ.

પ્રવેશ ૨ જો.

સ્થળ—કેકેનું ભુવન.

સીતાજી—

(રાગ ધનાશ્રી. ૬૪)

આજ્ઞા કરો આ વાર, ગુરૂજી મારા આજ્ઞા કરો આવાર;

પ્રભુની સંજે અરણ્ય જવાને, ઉત્તર દીલમાં અપાર. ગુરૂજી.

દીન પુત્રીપર રોદધ ધરીને, પૂગે મનોરથ સાર. ગુરુશ્ર.

સ્વામી મારાને આતા કરોતો, સાથે તેડે નીરધાર. ગુરુશ્ર.

દાશાધ્યા— (રાગ મુજ ઉપર મુજરી. ૬૫)

પુત્ર આપ વીનાની, અરણ્ય અગ્રેધ્યા થાશેરે;

દુખ સાગરમાં પડી નાવ તે કેમ તરાશે

સૌ તજખી તજશે પ્રાણુ. સુણી મુજ વહાલારે;

મુને અડધ દીવશમાં આવી મળજે આળા.

સુમીત્રા— રાગ સદર. (૬૬)

રહી સંપે વનમાં, જલન અંગતા કરજે;

આતી સંકટ સમયે, આપ ધીરજ મન ધરજેરે.

કુળ દીપક વધુ સુગળુ, જનકની કુમારીરે;

તુને આળ અવસ્થા માંય, કરી દુખીયારીરે.

લક્ષમણુ— (નવ ઘટે વડીલ તુચ્છ આણું બોલતાં ૬૭)

પ્રપંચ રચી માતુ આણુ કલ્ય ન કરો. [૨]

વિશ વાલી અમ્રન લણુવા, હીમત ન ધરો;

રાજ માત તમે ન જ્ઞાત, સત્ય કાવશે. પ્રપંચ.

પારણાનું હેત માડી યાદ તો કરો. (૨)

અધોર કર્મ કરતાં, હવે દધવથી ડરો;

રાજ માત લજે ન જ્ઞાત, સત્ય કાવશે. પ્રપંચ.

રામ— (રાહ ક્ષત્રી કલંક ૬૮)

વીરા વિચારોને કુળની રોત, સહસ કરવા ન ધારોરે.

કેમ કાર્ય કરીયે અધટીત. સાહસ.

જ્યાં લગી છે દેહમાં પ્રાણુ. સાહસ.

ત્યાં લગી સત્ય રાખવું જાણ. સાહસ.

પીતુ વચન જાય જો આ વાર. સાહસ.

તો તો છવવું થાય અકાળ. સાહસ.

રામચંદ્ર--

(ગીતી. ૬૮)

વખત સદા અતી રંગી. હાંચ વખતની પત્રપત્ર ફાંવતી;

વખત કરે છે હાની, વખત કરે છે સદા સુખ સમાધાની.

સદ્ગમણ--હયાં કર્મ નવ છુટે પશુ પક્ષી કે દેવ મનુષ્ય અંગે.

અવધી અવધપતી નીરમીત, પૂરી થયે ના રહે ભૂત સંગે

પ્રવેશ ત્રીજો.

રથળ--રસ્તો.

(રાગ મરસીયા ૭૦)

દાસીઓ, અયોધ્યાની સ્ત્રીઓ, કન્યાઓ.

થાય થાયરે અયોધ્યાને દુખ મોટું અયોધ્યાને દુખ મોટું;

માયે કાર્ય કર્યું છે ખોટુંર થય;

નરતારીઓ ઘેર ઘેર હવે. અઘેર અરણ્ય સામું જીવે.

આંખોમાંથી આંસુ ધ્રુવેરે થાય.

માતુ પુત્ર કહીને જોલે, તેનું હૃદય ક્યાં જઈ જોલે.

કેદૈં થાશે તરણાને તોલેરે, થાય,

ભુત્ર ખાધી રાયે બહુ મોટી, હવે અમને ન કરશે ખોટી.

ગરીબ નોકરોની તુટશે રાટીરે. થાય.

પોતા પુત્ર કહીને રોતાં, દીધું વચન તે નથી ખોતાં;

હૃદય કેદૈંના ખેડાં જોતારે, થાય.

કાચ મુકી આલ્યા જાય હીરા, બાઈ રહોને તમે હવે ધીરા;

પાછા વળોને અયોધ્યાના વીરારે. થાય, થાય.

હાંમ મુકીને કામ કાચે ન પાળે, કડે -હૃદય કૌશલ્યાના આળે.
 બેઠાં બેઠાં અવનીતો દાટ વાળેરે. થાય.
 સમુદ્ર મર્યાદા હણુ નથી લોપી, રાજ માતા બેઠીછે બહુ કોપી;
 અવધને માથે પડી શામ ટોપીરે. થાય.
 આણા પેહેરી જનક્યાળા આવી, વસ્ત્ર ધરેણા મૈયરીએથી લાવી;
 રથા પડ્યાં તે પહેરવા ન ક્ષાવીરે. થાય.
 અમારું -હૃદય રવેછે પોક મુકા, અમે રાખશું સીતાને રોકી;
 ઝમેને સાસુ મર્યાદા નથી લોપીરે. થાય.
 પુત્ર વધુથી બહુ સુખ થાશે, સુખ દુખ સીતાને કહેવાશે,
 અરણ્ય દુઃખ તેથી ન સહેવાશેરે થાય;
 કુમાર અરજ અમારી ઉર લેશે, કૃપા કરી અરણ્ય પગ ન દેશે.
 રોતી અવધની પ્રજનું દુખ લેશે, થાય.
 ચૈત્ર વરસે વીરા વેલા આવળે, ખખર પીતાને ખુશીના કલાવળે.
 આવી ધર્મનો વારડો ધરાવળેરે. થાય.

સીતાજી— (રાગ મુજ ઉપર ગુજરી) ૭૧

અરે ભરતખંડની બેનો અને સૌ બાળા;
 દુર રહી દુરગુણથી રટો સદગુણની મળા.
 રહી માતૃ સોડમાં, કામ મૈયરીએ શીખો;
 બંધ શાસરીઆમાં પીવા પડે નહીં વીખો.
 નવ કરે ચેષ્ટા તમ સાસુ નણુંદ કે બોગ્નઠ.
 નવ પીટાનો બેનો તમે આપ કે બાધ.
 રહી પતી ચરણમાં સ્વામી વચન શીર ધરજો;
 કદી પડે સંકટ તો ભજન હરીતું કરજો.
 સદગુણી સતીના ધર્મ સદા ચોત ધરશે

હુડો સાસરીયેથી તો મૈયર સામો પગ ભરશે.
 હોય સાસરીઆનું દુખ મૈયરીયે ન કેહેવું.
 બન્ને હોય દુખ સુખ તે સેરીને રેવું;
 કહે ગુર વાઘજનો શીખ્ય સીતા સમી રેહેજો.
 દુઃગુણી કુપમાં બાળાને કુચવા ન દેજો.

પ્રવેશ ૪ થો.

રાજ મહેલ.

રામ--

રાગ હુમરી. (૭૨)

નથી આશ, વાશ, ખાલી રાખી ત્રાશ;
 વનવાશ, ખાશ, હરીદાસ છે પાસ. નથી. ટેક.
 રોશ ન રાખે, દોષ ન દાખે, કરી પ્રપંચ વિષદળ ચાખે.
 સત્ય જોશે, સાચ થાશે, સુમર સુમર હરી ગુણ ગાશે. નથી.
 કૃપાવંત કરૂણા કરી કાપજો, કુમતી કલેશ કંકાશ કોટી કોટી. નથી.

દશરથ— રાહ હુચી નીકળે (૭૩)

નરની ધાતક નાર સાચી, નર ધાતકી;
 જુઠો જોયો તારો પ્યાર, સાચી.
 કપટ પડે રમનાર. સાચી.
 ધીકક ધીકક તુને ધિકકાર. સાચી.
 અંતરમાં તું અગ્ની રાખે, મુખે અમૃત હોય.
 પુત્ર પતિતું શીશ કાપતાં, પાછું કદી ન જોય,
 જા જરે નીલેજ તું ઠગારી નારી.
 લેતો મારો સારો શીખ ઉર કદી નહીં ધારી.

પ્રવેશ. ૫ મો.

અચોધ્યાનું પાદર.

ભરત રાગ કોઈ સુણા મેરી ફરીઆદ. (૭૬)

શું તબ્યું અવધનું રાજ, (૨) હે રામ, હે રામ, શ્રી રામ;

રામે તબ્યું. ટેક.

વખત હરીએ ખુરો દીધો, બેઠયા નહીં મુને ખાત. રામે.

ધર છોડ્યું ને રાજ છોડ્યું ને છોડ્યા સહોદર ખાત. હાય. (૩) શું.

વનમાં વાસો તેનેજ ક્યોરે, ફળ પુત્રનો છે આહાર.

વચન પાળ્યું માતનું ને, જતાં ન લાગીવાર. હાય. (૩)

ખીતાએ તણપી પ્રાણજ છોડ્યો સુર્યને લાગ્યો ઝગ;

તેતો ઝગ કદી નં છુટે, જુગ જુગ રેશે વાત. રામ. (૩)

મુજ જનુની કેટ્ટે નામને, મારશે હવે લોક લાત;

ધીક માતા તેં આ શું કીધું કર તું બેઠી રાજ. રાજ. (૩)

જનુની તમે વેહેલાં મરજે, બળજે તમારું નામ;

વડીલ ખાતને રાજ તબ્યું, હરી ન બેઠાં હામ હામ. રામે. (૩)

ભરત— રાગ દેખા નહીં કછુ સાર (૭૫)

રામ ગયા વનવાસ, રાજ તથ. (૨)

કેટ્ટે કેરું કૂર -હદય જોષ. રામ.

ભરત શત્રુવન રાજ કરે, તેથી રામ નહીં ઉદાશ:

માતા કેરાં મુખનું વચન તેને પાળવાની બહુ આશ.

પાળવાની બહુ આશ. સમજ. રામ.

અરે બાઈ નથી રાજ જોષતું; ખાત રહે મુજ પાસ

મુખ નીરખતા વીણ ચેતન પડશે, તેથી બહુ ઉદાસ.

તેથી બહુ ઉદાસ.

સમજ. રામ.

સતુબન—ભરત જાત તું બોળો બકત છો વાત કહું એક ખાસ;
વડીલ જાતતું વચન માય કરી, બેસો આજ આવાસ,
બેસો આજ આવાસ. સમજ. રામ.

શુદ્ધ -હૃદયથી ધ્યાન ધરોતો, આવશે એ જગનાથ;
બને બધું બહુ દુઃખ પામે, ત્યારે આપણે કેમ ન સાય,
આપણે કેમ ન સાય, સમજ. રામ

રામ—ખરી પ્રાર્થના શુણી ભરતની, આવ્યા શ્રી રઘુનાથ;
લધુ વયમાં તમે ભરત જાત છો નહીં નહીં નક્કી હમ સાથ
નહીં નહીં નક્કી હમ સાથ. સમજ મન રામ.

લક્ષ્મણ—તેજ થકી બહુ નીર વરસતું અગાડ જેમ વરસાદ;
છતી શરસા લઈ જાતને, સમજવે રઘુનાથ.
સમજવે રઘુનાથ, જાતને.

બેદા ભરતજી અસન દ્રઢ કરી, આજ્ઞા વીણ નવ કડાય;
વડિલ જાત ભુમીપતિ ભુદર, ભરશે ભુજ ન થાય.
ભરશે ભુજ ન થાય. સમજ. રામ.

કે—રાહ અંતે વીનવી તુને ખતે વીનવીયે. ૭૬
હાય જગતે જાણી હતો લુટાણી;
અરે સુરે થાય બોધો પ્યાર નીરાધાર,
પડ્યા અપાર, હાય હાય લાગી લાય. જગતે.
અદેખાઇસું લુંડી થઈ, બેદી જીવનદાર ખોઈ;
કાળી ટીકો લઈ, રેડું પડશે રે અહીં.
કોઈ મુખ જોશે નહીં, રામ નામ રહું અહીં,
માળા તુળશીની લઈ, અમાગણી હતો થઈ;
લક્ષ્મણે બહુ કોથ કીધો, રામે પાછો વાળી લીધો.

દીપ તો કર્મને દીધો, રાય મેં બોળવી લીધો.
માપી, હંતો, બહુ, યધ.

રાહ. ધરો માથે મુગટ (૭૭)

રેન્ને સં'પી (૨) કુસંપમાં સાર નથી, સું કહીયે કથી. રેન્ને સં'પી.
રામ રાજ થવા હામ ઉરે હતી, તેતો દુર કરી વિશ્વપતી,
હરી તારી છે ગહનગતી. રેન્ને સં'પી.
અમુરોયે કીધા દેવને ત્રાહી, દેવ તણી કરી બ્રહ્માએ સાહી.
કળીયુગે દેરવી કેકે મતી. રેન્ને સં'પી.
અયોધ્યાના જન થયા નીરાસી, દેશથી રામ થયા વનવાસી.
ભરત વીચેગે દુખ અતી. રેન્ને સં'પી.
હળી મળી રેન્ને સૌ નરનારી, તેથી મુધરશે જીનગી તમારી.
પ્રભુ પદ પામે પ્રેમ ધરી. રેન્ને સં'પી.
જુગ ચુક તે મુશ્કળ કરસો, દોશ કહી દીનમાં નવ ધરસો.
ધર્મ કર્ય કરો પ્રાપ્ત કરી, રેન્ને સં'પી સમપુરજી.

વીનંતી

ચોટીલા તામે આંજુદંપુરના ફોજદાર સાહેબ, રા. રા. મુ.
બાઈશંકર ગંગારામ કે જેણે મુને આ પુસ્તક રચતી વખતે જે
મદદ કરી છે તેનો મોટો ઉપકાર માનું છું; હું આપનો આજ્ઞા
કીત ઉપકાર માનનાર પુસ્તકનો માલિક.

સમાપ્ત.

મહેર ખખર.

મહેરખાનો આ પુસ્તક જે સાહેબોને મગાવવાની યાચવાની
છજ હોય તે મોરખી નાટક કંપનીનો જ્યાં મુકામ હોય ત્યાંથી
તથા મોરખી તળપડમાંથી માલીક જેહાલાલ વા. હરજીવન પાસેથી
તથા ખાર દેશાવર ખાતે રાજકોટ જાની મળીશ કર ત્રીંગાવન.
વાંકાનેર રા. જટાસંકર પ્રભાશ કર શીહાર ત્રિંગેજ રકૂતના મારગર
રા. જદુરામ મુળજી આણુદપુરમાં જુગતરામ બાઈસંકર અનંતાસદ
માં કા. કસ્તુર હરંગાવન બરચમાં હરજીવન જમજીવન જુમા મ
સીદ પાસે સુરત વડોદરા મુઅર્ઝ બાવનગર ત્રિંગેરે શેઠેરામાં જુદ
સેજરા પાસથી મળશે.

દયાશંકર વી. હરજીવન ભટ

સુ. મોરખી.

